

- McMillan, R. L., & Kaufman, S. B. (2010).** Ode to positive constructive daydreaming. *Psychological Bulletin*, 136(2), 303-325.
- Özdemir, Y., Özdemir, A., & Altun, Z. (2012).** Üniversite öğrencilerinde hayal kurma alışkanlıklarının akademik başarı ve kişisel gelişim üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 97-108.
- Poerio, G. L., & Smallwood, J. (2016). Daydreaming to navigate the social world: What we know, what we don't know, and why it matters. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(11), 605-618.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Singer, J. L., & Antrobus, J. S. (1972).** *Daydreaming, Imaginal Processes, and Personality: A Normative Study*. New York: Academic Press.
- Smallwood, J., & Schooler, J. W. (2015). The science of mind wandering: Empirically navigating the stream of consciousness. *Annual Review of Psychology*, 66, 487-518. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015331> *Simulation* (pp. 225-239). New York, NY: Psychology Press.
- Somer, E. (2002). Maladaptive daydreaming: A qualitative inquiry. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 32, 197-212.
- Singer, J. L. (1975). *The inner world of daydreaming*. New York, NY: Harper & Row.
- Tan, E. J., Fletcher, K., & Rossell, S. L. (2019). Exploring the relationship between fantasy proneness and delusional beliefs in psychosis and non-clinical individuals. *Psychiatry Research*, 272, 80–85. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.12.081>
- Türk Dil Kurumu. (2024). Hayal kurma tanımı. *TDK Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Vygotsky, L. S. (2004). *Imagination and creativity in childhood*. New York, NY: M.E. Sharpe.

Bu tür çalışmalar, ölçeğin geniş bir yelpazede genellenebilirliğini ve uygulanabilirliğini sağlayacaktır. Sonuç olarak, bu çalışma HKNÖ'nün Türkçeye uyarlanması başarılı olduğunu ve ölçeğin Türkiye'deki psikolojik değerlendirmeler için uygun bir araç olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ölçeğin geniş bir uygulama alanı bulabileceğini ve gelecekteki araştırmalar için sağlam bir temel oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Aladağ, Y. (2003). *Hayal kurma ve yaratıcılık: Psikolojik bir yaklaşım*. İstanbul: Psikoloji Yayınları.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baştuğ, G., Arslan, S., & Bulut, S. (2015).** Hayal kurmanın psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(85), 45-60.
- Budak, S. (2000). *Psikolojik terimler sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve V LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Depoy, E., ve Gitlin, L. N. (2015). *Introduction to research: Understanding and applying multiple strategies*. Elsevier.
- Duffy, K. (2006). *Dreaming reality: How dreaming keeps us sane or can drive us mad*. London: Robinson.
- Fidell, L. S., & Tabachnick, B. G. (2003). Preparatory data analysis. *Handbook of psychology: Research methods in psychology*, 2, 115-141.
- Finke, R. A., Ward, T. B., & Smith, S. M. (1992). *Creative cognition: Theory, research, and applications*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Freud, S. (1908). Creative writers and day-dreaming. In *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 9, pp. 143-153). London: Hogarth Press.
- Gerbing, D. W., ve Anderson, J. C. (1988). An updated paradigm for scale development incorporating unidimensionality and its assessment. *Journal of Marketing Research*, 25(2), 186-192.
- Gordon, R. M. (1986). Folk psychology as simulation. *Mind & Language*, 1(2), 158-171. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0017.1986.tb00324.x>
- Hall, C. S. (1983). *A primer of Freudian psychology*. New York: New American Library.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory factor analysis*. Oxford university press.
- Isham, L., Loe, B. S., Hicks, A., Wilson, N., Bentall, R. P., & Freeman, D. (2024). Daydreaming and grandiose delusions: development of the Qualities of Daydreaming Scale. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 1-15.
- James, W. (2007). *The principles of psychology* (Vol. 1). New York, NY: Cosimo, Inc.
- Klinger, E. (2009). Daydreaming and fantasizing: Thought flow and motivation. In E. Klinger (Ed.), *The psychology of action: Linking cognition and motivation to behavior* (pp. 225-243). New York, NY: Guilford Press.
- Leff, J. P., Fischer, M., & Bertelsen, A. (1976). A cross-national epidemiological study of mania. *British Journal of Psychiatry*, 129, 428-442. <https://doi.org/10.1192/bjp.129.5.428>

“gerçekçilik” “sıklık” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Hayal Kurma Nitelikleri ölçeği bireylerin hayal kurma niteliklerini değerlendiren yeni bir ölçüm aracıdır. Yapılan analiz sonuçlarına göre ölçeğin psikometrik özelliklerinin kapsayıcı ve tutarlı olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin orijinal versiyonunda belirlenen 3 faktörlü yapısının doğrulanma durumunu görmek amacıyla uygulanan DFA sonuçları, ölçeğin uyum indekslerinin iyi düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. DFA sonucuna göre tüm maddelerin t değerleri 1.96’dan yüksek ve 0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0.59 ile 0.87 arasında değişmektedir. Elde edilen değerler çoğunlukla 0.60 ve üzerindedir, bu yük değerleri ölçek için iyi değerler olarak kabul edilmektedir (Harrington, 2009).

Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve kabul edilebilir eşiğin üstünde olarak .82 bulunmuştur. Alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla; .89, .70, ve .75 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin 0.70’in üzerinde olması (Gerbing ve Anderson, 1988), ölçeğin tümünün ve alt boyutlarının kendi içinde tutarlı olan ölçümler yaptığını ve bu nedenle güvenilir bir ölçek olduğuna işaret etmektedir. Hayal Kurma Nitelikleri ölçeğinin orijinal yapısına bağlı kalarak ölçüt geçerliliği için Hayal Kurma Ölçeği ile arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Analiz sonucunda $p < .01$ bazında anlamlı ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, 11 madde ve 3 alt boyuttan oluşan HKNÖ’ye ilişkin elde edilen bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak Türkiye’de kullanılabilceğini göstermektedir.

Çalışmanın bulguları, HKNÖ’nün Türkçeye uyarlanmış formunun Türkiye’de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilceğini göstermektedir. Ölçeğin hem klinik uygulamalarda hem de araştırma çalışmalarında hayal kurma niteliklerini değerlendirmek için kısa ve kolay uygulanabilen bir araç olduğu söylenebilir. Bu ölçek, özellikle bireylerin hayal kurma alışkanlıklarının ve hayal kurma niteliklerinin psikolojik ve sosyal etkilerini inceleyen araştırmalarda değerli bir kaynak olabilir.

Ancak, bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Çalışma örneklemini, belirli bir yaş aralığı ve demografik özelliklerle sınırlıdır; bu nedenle, ölçeğin farklı yaş gruplarında ve demografik özelliklerdeki bireylerde geçerliliği ve güvenilirliği hakkında daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Örneğin, daha geniş ve çeşitli örneklem üzerinde yapılacak çalışmalar, ölçeğin genellenebilirliğini artırabilir. Ayrıca, boylamsal çalışmalar yapılarak, ölçeğin zamana karşı duyarlılığı ve stabilitesi de değerlendirilebilir.

Gelecek çalışmalarda, ölçeğin farklı kültürel ve demografik gruplarda geçerlilik ve güvenirlik analizlerinin yapılması, ölçeğin genel kullanım potansiyelini daha da artıracaktır. Ayrıca, ölçeğin farklı yaş gruplarında, eğitim seviyelerinde ve sosyoekonomik durumlarda nasıl performans gösterdiği de araştırılmalıdır.

Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği ile Hayal Kurma Ölçeği birlikte uygulanarak veri toplanmış ve ölçeğin ölçüt geçerliği sınanmıştır. Ölçüt geçerliliği için bir ölçme aracının diğer bir ölçme aracından elde edilen ölçümlerle karşılaştırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda aynı yapıyı ölçen iki ölçek arasında bulunan ilişki düzeyi belirleyici olmaktadır (Depoy ve Gitlin, 2015). Bu doğrultuda gerçekleştirilen pearson momentler korelasyon analizi neticesinde iki ölçme aracının toplam puanları arasındaki korelasyon değeri .43 olarak tespit edilmiştir. İlgili değere göre hayal kurma nitelikleri ölçeği ve hayal kurma ölçeği arasında orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

3.3.Güvenirlilik

İç tutarlık ve homojenlik koşullarının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için Cronbach Alpha değeri incelenmiştir. Cronbach Alpha 0 ve 1 arasında değerler alabilmektedir. 0,70 üzerindeki değerlerin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Gerbing ve Anderson, 1988). Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğinin güvenilirliği için Cronbach Alfa katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğinin ve üç alt boyutunun Cronbach Alfa katsayıları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği ve Alt Boyutları İçin Cronbach Alpha Güvenirlilik Değerleri

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Hoşluk	6	,89
Gerçekçilik	3	,70
Sıklık	2	,75
Toplam	11	,82

Tablo 5 incelendiğinde Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısının ölçeğin toplam puanı için .82 olduğu görülmektedir. Cronbach Alpha hoşluk alt boyutu için .89, gerçekçilik alt boyutu için .70, ve sıklık alt boyutu için .75 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha katsayısının 0.80’den büyük olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004). Dolayısıyla ölçeğin iç tutarlık seviyesi yüksek seviyede güvenilirlik ifade etmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı Louise Isham, Bao Sheng Loe, Alice Hicks, Natelie Wilson, Richard P. Bentall ve Daniel Freeman (2023) tarafından geliştirilen Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğinin (HKNÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. İlgili amaç doğrultusunda öncelikle ölçeği geliştiren yazarlardan uyarlama için gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra İngilizce ve alan bilgisine sahip kişilerce çeviri-geri çeviri basamakları takip edilerek ölçek formu oluşturulmuştur. Ölçek 11 maddeden ve “hoşluk”,

Şekil 2. Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğine Ait İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

3.2. Ölçüt Bağıntılı Geçerliği

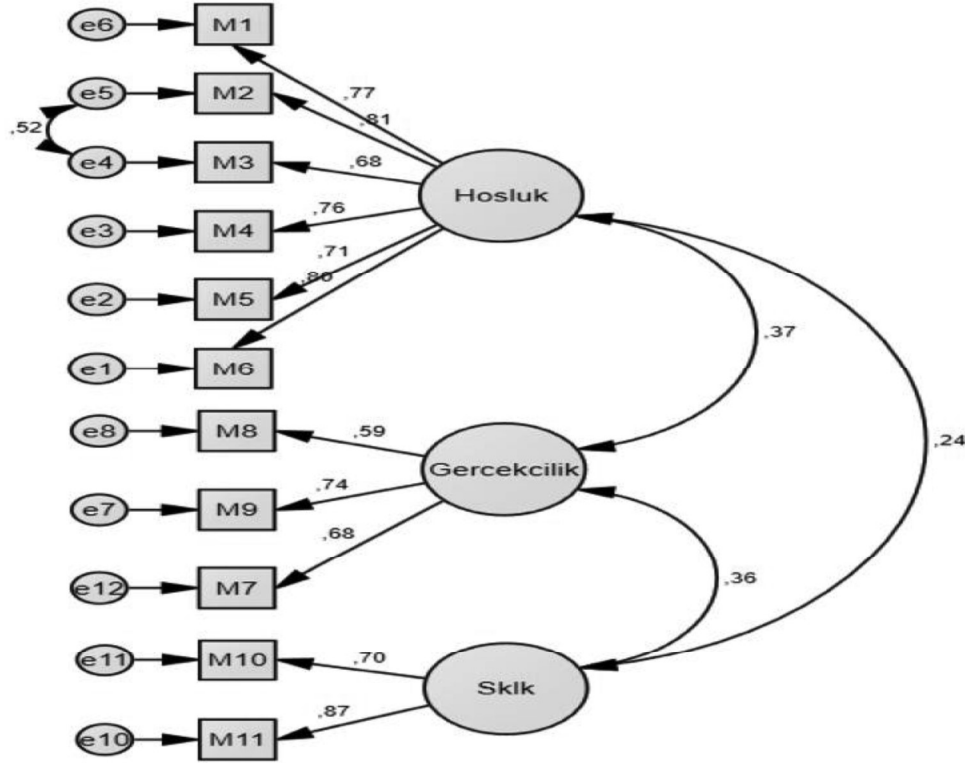
Ölçüt bağıntılı geçerlik, bir ölçme aracının belirli bir kriter veya ölçüt ile ilişkisini değerlendiren bir geçerlik türüdür. Bu yöntem, ölçeğin dış dünyayla bağlantısını inceleyerek, ölçeğin ne kadar doğru ve geçerli olduğunu anlamamıza yardımcı olur (Guilford ve Fruchter, 1973). Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği'nin ölçüte dayalı geçerliğini belirlemek için yapılan çalışmada 62 bireye Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği Hayal Kurma Ölçeği birlikte uygulanmıştır. Bu iki ölçekten elde edilen değerler arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Değerleri

Değişkenler	1	2
1-Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği	1	
2-Hayal Kurma Ölçeği	,43**	1

** p < .01

Şekil 1. Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğine Ait Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Tablo 3: İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Uyum Değerleri

Düzey	χ^2	df	χ^2/df	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
2. Düzey	110.313	38	2,90	0,046	0.94	0.95	0.96	0.06

Uygulanan ikinci düzey DFA bulgularına göre $\chi^2/df= 2.90$, RMSEA= 0.046, NFI=0.94, CFI= 0.96, GFI= 0.95 ve SRMR= 0.06'dır. χ^2/df , RMSEA, CFI, GFI ve SRMR değerlerinin olması gereken düzey aralığında olduğu görülmektedir. İlgili değerler incelendiğinde ölçeğin ikinci düzeyde de doğrulandığını söylemek mümkündür. Şekil 2'de Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğine ait ikinci düzey DFA diyagramı sunulmuştur.

Tablo 2.DFA 'ya İlişkin Uyum İndekslerinin Değerlendirilmesi

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Uyum Değerleri
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 \leq \chi^2/df \leq 5$	3.16
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.07
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.05
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI \leq 0.95$	0.95
GFI	$0.95 < GFI < 1.00$	$0.90 < GFI < 0.95$	0.95
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	0.94

Tablo 2’de gösterildiği üzere yapılan birinci düzey faktör analizi sonuçlarına göre uyum indeksleri incelendiğinde Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğinin kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmektedir. $\chi^2/df \leq 2$, RMSEA, SRMR, CFI, GFI, NFI kabul edilebilir uyum değerleri arasındadır. Sonuç olarak, yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin üç boyutlu modelinin kabul edilebilir düzeyde uyum verdiği görülmüştür. Şekil 1’de Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeğine ait birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı sunulmuştur.

(RMR), Standartlaştırılmış Ortalama Hataların Karekökü (SRMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Akaike Ölçütü (AIC) ve Beklenen Çapraz Geçerlik İndeksi (ECVI) kullanılmıştır.

Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği'nin ölçüt bağımlı geçerlik çalışması, Hayal Kurma Ölçeği ile ilişkisi incelenerek yapılmıştır. Bu ölçeğin tercih edilme nedeni hayal kurmayı ölçen en uygun ölçme aracı olmasıdır. Ölçekler ve alt boyutları arasındaki ilişki korelasyon analizi ve ölçeğin İç tutarlık ve homojenlik koşullarının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirilmesi için Cronbach Alpha değeri incelenmiştir, ilgili analizler SPSS 26.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.BULGULAR

3.1.Yapı Geçerliği

Hayal kurma ölçeğinin maddelerinin faktör yükleri incelenmiştir. Faktör yükü, bir madde ile ilgili faktör arasındaki ilişkiyi ölçen bir katsayıdır. Yüksek faktör yükleri, madde ile faktör arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösterirken, düşük yükler madde ile faktör arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu işaret eder. Bu değerlendirme, ölçeğin güvenilirliği ve maddelerin faktör altında uygun bir şekilde yer alıp almadığını belirlemek için kullanılır. Faktör yükünün en az 0.32'den yüksek olması gerekmektedir(Tabachnick ve Fidell, 2001).

Hayal kurma ölçeğinin üç faktörlü yapısını analiz etmek için birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi(DFA) uygulanmıştır. İlgili analizde RMSEA, SRMR, CFI,GFI, ve NFI değerleri hesaplanmıştır. Analize ilişkin bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Uyum Değerleri

Düzye	X ²	df	X ^{2/df}	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
1. Düzey	120.41	38	3.16	0.07	0.94	0.95	0.95	0.05

Tablo 2'de uygulanan DFA sonrasında üç alt boyutlu ve 11 maddelik ölçekten elde edilen uyum değerleri verilmiştir. Bu uyum değerlerinin uyum parametrelerine uygunluğunun ölçülmesi (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Müller, 2003: 52) için Tablo 2'de verilen parametreler göz önüne alınmıştır.

arasında değiştiği ortaya konmuştur. Sonuç olarak yapılan çalışma, öleğin ergenlik doneminde bulunan öğrencilerin hayal kurma davranışlarını ölen geçerli-güvenilir bir ölme aracı olduğu gorlmektedir.

Hayal Kurma Nitelikleri öleği (HKN): Louise Isham, Bao Sheng Loe, Alice Hicks, Natelie Wilson, Richard P. Bentall ve Daniel Freeman tarafından (2023) bireylerin hayal kurma niteliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 11 maddeden oluşan öleğin; “hoşluk”, “gerçekçilik” ve “sıklık” olmak üzere üç alt boyutu vardır. ölek 5’li likert tipi olarak geliştirilmiştir ve “Katılmıyorum (0)” ile “Tamamen katılıyorum(4)” arasındaki katılım düzeyi ifadeleriyle cevaplanmaktadır. öleğin orijinal adı “Qualities Daydreaming Scale”dir. Araştırmaya 798’i psikoz hastası ve 4518 klinik olmayan yetişkin olmak üzere toplam 5216 kişi dahil edilmiştir. öleğin iç tutarlılığı iyi seviyede bulunmaktadır. (alpha-ordinals: gerekilik=0.86, hoşluk=0.93, sıklık=0.82), Ayrıca test-tekrar test güvenilirliği de yüksek bulunmaktadır. (intra-sınıf katsayısı = 0.75).

2.3. İşlem

Hayal Kurma Nitelikleri öleği’nin Türkçe’ye uyarlama çalışması için öleği geliştiren araştırmacılar ile iletişime geçilmiş ve uyarlama izni alınmıştır. öleğin Türkçe’ye uyarlanması surecinde eviri-tekrar eviri yontemi kullanılmıştır. ölek İngilizce dil düzeyi ve alan bilgisi yeterli olan altı uzman tarafından Türkçeye çevrilmiş, edinilen çevirilerde her bir madde için karşılaştırma yapılarak araştırmacının da içinde bulunduğu üç kişilik panel ile Türkçe formu oluşturulmuştur. Türkçe form önceki eviri surecinde rol alan altı uzmandan bağımsız olarak iki uzman tarafından İngilizceye geri çevrilmiş, çeviriler karşılaştırılarak Türkçe formu düzenlenmiştir. Oluşturulan Türkçe formun son hali Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanındaki uzmanların onerilerine sunulmuş ve yapılan oneriler doğrultusunda öleğe son hali verilmiştir. Türkçe formun son hali 10 kişilik dil uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. öleğin ölüt bağıntılı geçerliğini ölmek amacıyla Hayal Kurma öleğini geliştiren uzmanlardan gerekli izin alınmıştır ve Google forms(evrimii form) üzerinden veriler toplanmıştır.

Hayal Kurma öleği’nin geçerlik çalışmaları kapsamında yapı geçerliği ve ölüt geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliği çalışmasında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde daha önceden belirlenen bir kuramsal yapı doğrultusunda geliştirilen ölme aracından elde edilen verilere dayanarak, söz konusu yapının doğrulanıp doğrulanmadığı test edilmeye çalışılmaktadır (okluk, şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Doğrulayıcı faktör analizi Amos programı kullanılarak yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde test edilen modelin uyum iyiliğini belirlemek için Ki-Kare Uyum Testi, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI), Ortalama Hataların Karekkü

psikolojik ve bilişsel süreçlerle ilişkisini inceleyen çalışma bulunmasına rağmen, Türk kültüründe hayal kurma niteliklerini ölçmek için standartlaştırılmış ve doğrulanmış bir araç eksikliği mevcuttur. Bu eksiklik, hayal kurmanın Türk bireyler üzerindeki etkilerini tam olarak anlamamızı ve bu alanda veriler elde etmemizi engellemektedir. Bu çalışma, hayal kurma ile ilgili ölçeğin Türkçeye uyarlanmasıyla literatürdeki bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Elde edilecek bulgular, gelecekteki araştırmalara yön verecek ve literatürdeki bilgi birikimine değerli eklemeler yapacaktır.

2.YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu çevrimiçi formlar aracılığıyla ulaşılan yetişkin bireylerden oluşturmaktadır. Araştırmacı örneklemini oluştururken uygun örnekleme yöntemi kullanmıştır. Araştırmaya toplam 383 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-60 arasında değişmektedir. Araştırmanın katılımcı niteliklerini karşılamayan bireylerin yanıtları veri çalışma dışında tutularak 374 katılımcının yanıtları üzerinden işlem yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Hayal Kurma Ölçeği(HKÖ): Bu ölçek ölçüt dayanaklı geçerliliği test etmek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek Atlı, ve Koşan (2017) tarafından ergenlik dönemi öğrencilerinin hayal kurma davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 12 madde bulunmaktadır. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmakta ve her alt boyut dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçek beşli likert tipi (0= Kesinlikle doğru değil, 4=Çok doğru) bir derecelendirmeden oluşmaktadır. Ölçekten toplam puan alınmaktadır. Her bir alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan (4x4=16), en düşük puan (4x0=0) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tümünden alınabilecek toplam puan (12x4=48), en düşük puan (12x0=0) olarak belirlenmiştir. Ölçeği cevaplayan bireylerin aldığı düşük puanlar hayal kurma davranışının azlığını yüksek puanlar çokluğunu belirtmektedir. Ölçeğin uygulama süresi yaklaşık olarak 5 dakikadır. Verilerin KMO değeri .93 olduğu ve verilerin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda madde yük değeri düşük ve birden fazla boyutta değer alan 39 madde ölçekten çıkarılmış ve sonuçta faktör yük değerleri .83 ile .68 arasında değişen 12 madde ve 3 alt boyutlu (Mutluluk ve Rahatlama, Geleceği Planlama ve Motivasyon) bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin açıklanan varyans oranı %67.7'dir. Ölçeğin üç alt boyutlu yapısının yeterli bir uyum gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda χ^2/sd oranı, RMSEA, GFI, CFI ve RMR uyum indekslerinin modelin uyumu açısından yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alpha katsayılarının .79 ile .85 arasında değiştiği görülmüştür. Test Tekrar Test güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin korelasyon katsayılarının .78 ile .84

hayal kurma davranışının işlevsiz hale gelebileceği ve akademik, kişiler arası ve mesleki işleyişe müdahale edebileceği vurgulanmaktadır (Somer, 2002). Bu olumsuz etkiyi vurgulayan bir kavram da fantezi eğilimidir; bu kavram, fantastik düşünceler, canlı zihinsel imgeler, psişik deneyimler ve aşırı aktif bir yaratıcı hayal gücü ile karakterize edilen bir hayal kurma tarzını ifade eder. Fantezi eğilimi, duygusal ve duygusal olmayan psikoz tanısı olan hastalarda daha yüksek depresyon ve dissosiyasyon seviyeleriyle ilişkilidir ve ayrıca sanrı şiddeti, takıntılı düşünceler, güçlü inançlar ve sıkıntı ile ilişkilendirilmiştir (Tan ve ark., 2019).

Isham ve arkadaşları tarafından geliştirilen "Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği", hayal kurma niteliklerini değerlendirmek ve büyüklenmeci sanrılar ile ilişkisini araştırmak amacıyla geliştirilmiştir (Isham ve ark., 2024). Büyüklenmeci sanrılar, kişinin özel güçlere, zenginliğe, göreve veya kimliğe sahip olduğuna dair yanlış inançlardır ve psikoz tanısı konan kişilerde sıkça görülmektedir (Leff ve ark., 1976; Garety ve ark., 2012; Goodwin ve Jamison, 1990). İlgili çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre Hayal kurma içeriği, büyüklenmeci düşüncelere odaklanabilmekte; hoş, sık ve gerçekçi hayal kurma davranışı yüksek ruh haline katkıda bulunmakta ve dolayısıyla büyüklenmeci düşünceleri tetikleyebilmektedir. Ayrıca, büyüklenmeci sanrıları olan bireylerin hayal kurmaya daha fazla zaman ayırdıkları gözlemlenmiştir ve bu nedenle bireylerin başka anlamlı faaliyetlere yönlendirilmesinin destekleyici olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye'de yetişkin bireylerin hayal kurma niteliklerini değerlendirmek amacıyla kullanılan standart bir ölçek bulunmadığı için, bu çalışma Türkçe bir hayal kurma nitelikleri ölçeği uyarlaması yaparak bu boşluğun tamamlanması hedeflemiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı üç temel boyut ve bu boyutlara bağlı toplam on bir alt boyuttan oluşan Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasıdır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Hayal kurmanın zihinsel ve duygusal süreçler üzerindeki etkilerini anlamının, bireylerin iç dünyalarını ve dış dünyayla olan etkileşimlerini daha iyi kavranmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Hayal kurma, bireylerin geleceği planlama, geçmişini gözden geçirme ve yaratıcı düşünme gibi çeşitli bilişsel süreçlerde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, bireylerin duygusal düzenleme, stres yönetimi ve genel psikolojik sağlık durumlarını da etkilemektedir. Bu bağlamda, hayal kurmanın kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, bireylerin zihinsel ve duygusal iyi oluşlarına dair önemli bilgiler sağlayabileceği öngörülmektedir.

Bu araştırma, hayal kurma ölçmek için mevcut olan bir ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasını ve geçerlilik-güvenilirlik analizlerinin yapılmasını amaçlamaktadır. Mevcut literatürde, hayal kurmanın çeşitli

1975). Sosyal Bilişsel Kuram ise hayal kurmanın bireyin davranışları, inanç sistemleri ve beklentileri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu kurama göre bireyler hayal kurarak hedeflerine ulaşma noktasında “provalar” gerçekleştirmektedirler (Bandura, 1986). Finke ve arkadaşları (1992), Yaratıcı Biliş Kuramı'nda hayal kurma sürecini yaratıcılıkla ilişkilendirir. Hayal kurma, kişinin yaratıcı düşünme becerisine önemli bir katkıda bulunmaktadır. Hayal kurma kavramına değinen bir başka kuram ise Zihin Teorisi ve Simülasyon Hipotezi'dir. Bu yaklaşımda hayal kurma, bireylerin başka insanları anlama ve onlarla empati kurmalarına katkıda bulunarak sosyal etkileşimlerini düzenlemede rol almaktadır (Gordon, 1986). Smallwood ve Schooler, işlevsel zihin dolaşması kuramında, hayal kurmanın bireylerin yaratıcı düşünme, problem çözümü, duygu düzenleme ve geleceği tasarlama gibi çeşitli işlevlerine değinirler. Hayal kurma, zihinde bilinçli dikkatin serbest dolaşması olarak nitelendirilir (Smallwood, 2015). Vygotsky, kültürel-historik kuramda hayal kurmayı daha çok kültürel ve sosyal açıdan ele almıştır. Vygotsky'a göre hayal kurma süreci kültürel ortamda şekillenir ve bu yolla zihin gelişimine katkı sağlar (Vygotsky, 2004).

Bu kuramlar, hayal kurmanın farklı yönlerini ve işlevlerini anlamamıza yardımcı olur. Her bir kuram, hayal kurmanın bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl işlediğini ve ne tür yararlar sağlayabileceğini farklı perspektiflerden ele almaktadır. Ancak, hayal kurmanın insan yaşamı üzerindeki derin etkilerini ve bu olgunun bireylerin psikolojik, sosyal ve bilişsel süreçlerine etkilerini daha iyi kavrayabilmek adına, konunun kapsamlı bir şekilde araştırılması büyük önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde araştırmacılar tarafından hayal kurma kavramının incelendiği çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir.

Hayal kurma üzerine yapılan çalışmalar, bu fenomenin çeşitli yönlerini ve işlevlerini aydınlatmıştır. Singer ve Antrobus (1972), hayal kurmanın bireyin zihinsel sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğunu ve düzenli hayal kurmanın stresi azaltıcı bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Klinger (2009) ise hayal kurmanın motivasyonel işlevlerine dikkat çekerek, insanların hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşma süreçlerinde hayal kurmanın önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. McMillan ve Kaufman (2010) ise hayal kurmanın yaratıcılık üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu sürecin yaratıcı düşünceyi teşvik ettiğini ve yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını bulmuşlardır.

Türkiye'de yapılan çalışmalarda da benzer bulgular ortaya çıkmıştır. Özdemir ve arkadaşları (2012), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada hayal kurma alışkanlıklarının akademik başarı ve kişisel gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermişlerdir. Baştuğ ve arkadaşları (2015) ise hayal kurmanın psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini inceleyerek, düzenli olarak hayal kuran bireylerin daha yüksek düzeyde yaşam tatmini ve duygusal iyi oluş bildirdiklerini bulmuşlardır. Bu olumlu etkilerin yanı sıra, bazı durumlarda

1. GİRİŞ

Günlük yaşamın içinde, çoğu insan zaman zaman zihninin dağılıp gittiğini ve hayal dünyasına daldığını fark eder. Bu olgu, bilim dünyasında "daydreaming" ya da Türkçesiyle "gündüz düşleri" olarak bilinir. Gündüz düşleri, bireylerin zihinsel olarak mevcut ortamdan uzaklaşarak, hayal gücünün özgürce dolaştığı bir düşünce sürecine girmesini ifade eder. İnsanlar genellikle gelecek hakkında planlar yaparken, geçmişteki anıları hatırlarken veya tamamen yeni bir durumu zihinlerinde kurgularken gündüz düşlerine dalarlar (Klinger, 2009). Hem otomatik hem de istemli olarak gerçekleşebilen hayal kurma, olumlu veya olumsuz içeriklere sahip olabilir ve geçmiş, şimdiki veya gelecekteki deneyimlere odaklanabilir. Poerio ve Smallwood tarafından yürütülen bir çalışmada insanların zamanlarının %30-60'ını hayal kurarak geçirdiklerini gösteren ipuçları bulunmuştur (Poerio ve Smallwood, 2016).

Hayal kurma, sözlükte zihinde tasarlanan, gerçekleşmesi beklenen, özlenen şeyi düşünmek olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Literatürde en eski tanımlamalardan biri William James tarafından yapılmış olup, bu tanımlamada hayal kurma içsel bir tiyatroya benzetilmiştir. James'e göre hayal kurma, insanın duygu ve düşüncelerini sahnelediği bir deneyimdir (James, 1980). Freud'a göre ise hayal kurma, bilinçdışı isteklerin sembolik biçimde ifade edilme halidir (Freud, 1908). Singer (1975) hayal kurmayı bireyin içsel dünya ile dışsal gerçeklik arasında bir köprü olarak nitelendirmiş ve bireyin kendini keşfetme süreci üzerindeki önemine vurgu yapmıştır. Hall'ın(1983) tanımlamasında ise hayal kurma hayatın prova edildiği ve taklit edildiği bir yaşam halidir. Hayal kurmak, bireyin gerçek dünyada algıladıklarıyla yetinmeyip, algıladığı şeyleri sentezleyerek yeniden oluşturması ve var olmayanı da hesaba katabilmesi, yani "-mış gibi" düşünebilmesidir (Duffy, 2006). Vygotsky'e (2004) göre, hayal kurma gücü zihinsel bir eğlence veya öylesine bir etkinlikten çok daha fazlasıdır ve yaşam için çok önemli bir yere sahiptir. Hayal gücü, gerçek dünyadan sağlanan malzemeleri kullanarak farklı bir form inşa eder ve hayal kurma eylemi her zaman bu gerçek unsurların izini taşır.

Hayal kurma kavramı, literatürde çeşitli perspektiflerden ele alınmış ve çeşitli kuramlar tarafından açıklanmıştır. Hayal kurmanın farklı boyutlarını ve işlevlerini anlamak adına kuramsal bakış açılarına kısaca değinilecektir. Bu bağlamda psikanalitik kuram incelendiğinde, hayal kurma sürecinin daha çok içsel çatışmalar ve bilinçdışı unsurlar açısından ele alındığı ve bu durumun bastırılan isteklerin ortaya çıkmasına imkân sağlayan bir mekanizma olarak değerlendirildiği görülmektedir. Freud'a göre insan zihni bilinç ve bilinçdışı olarak iki kısımdan oluşmaktadır ve hayal kurma süreci bu iki kısım arasındaki etkileşimin bir sonucudur (Freud, 1908). Bilişsel kurama göre ise hayal kurma kavramı bilişsel süreçlerle ilişkilendirilmiştir. Hayal kurma, bireyin geleceğini tasarlamasında, geçmişini incelemesinde ve yaşadığı problemlere çözüm yolu oluşturmasında etkin bir rol oynamaktadır. İlgili yaklaşımda hayal kurma ile yürütücü işlevlerin ilişkisi ön plana çıkmaktadır (Singer,

ADAPTATION OF THE DAYDREAMING QUALITIES SCALE TO TURKISH CULTURE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract

The purpose of this study is to adapt the Dreaming Characteristics Scale, developed by Isham et al. (2023), into Turkish and to conduct reliability and validity studies. The research sample consists of a total of 399 voluntary participants, including 273 women and 126 men, aged between 18 and 60 years. The original English version of the scale was translated into Turkish by experienced language experts in the field. The Turkish form was then back-translated into English by different language experts to ensure the consistency of the scale through the back-translation method. The constructed form was reviewed by psychological counselors and language experts by comparing it with the original structure of the scale, and the final version was created. Confirmatory factor analysis revealed that the 11-item dreaming scale was confirmed to have a three-dimensional structure. To determine the internal consistency of the scale, the Cronbach's Alpha coefficient was calculated, yielding a value of 0.82. For criterion validity, the Pearson Product-Moment Correlation between the dreaming scale and another measure was calculated to be 0.52.

Keywords: Daydreaming, Scale Adaptation, Validity, Reliability

HAYAL KURMA NİTELİKLERİ ÖLÇEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Prof. Dr. Halil EKŞİ,

Marmara Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik,

E-posta: halileksi@marmara.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

Havva Nur AYANA KÖYLÜ,

Marmara Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik,

E-posta: havvanurayana58@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil DEMİR,

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik,

E-posta: halildemir@yyu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-9397-9232>

Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri

İstanbul, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın amacı, Isham ve arkadaşları (2023) tarafından geliştirilen Hayal Kurma Nitelikleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarını yapmaktır. Araştırma, 18-60 yaşları arasında 273 kadın ve 126 erkek olmak üzere toplam 399 gönüllü katılımcıdan oluşan bir çalışma grubunu kapsamaktadır. Ölçeğin orijinal İngilizce yapısı, alanında deneyimli dil uzmanları tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe form, farklı dil ve uzmanlar tarafından tekrar İngilizceye çevrilerek geri çevirme yöntemi ile ölçeğin tutarlılığı sağlanmıştır. Oluşturulan form, ölçeğin orijinal yapısı ile karşılaştırılarak psikolojik danışman ve dil uzmanları tarafından incelenmiş ve nihai haline getirilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 11 maddeden oluşan hayal kurma ölçeğinin 3 alt boyutlu yapısının doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır ve bu değer 0.82 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için bakılan hayal kurma ölçeği ile arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu 0.52 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayal Kurma, Ölçek Uyarlaması, Geçerlik, Güvenirlik

4. BİLSEL INTERNATIONAL WORLD SCIENTIFIC AND RESEARCH CONGRESS, 22-23 June 2024 İSTANBUL/TÜRKİYE

Institute of Fashion Technology, India
Dr. Muhammad FAISAL
Allama Iqbal Open University-Pakistan
Dr. Oljana Hoxhaj
University Ismail Qemali, Albania

Dr. Sándor Földvári
Debrecen University, Hungary
Dr. Yılmaz Ulvi UZUN
Bitlis Eren Üniversitesi - Türkiye

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Aitkul MAKHAYEVA
Abai Kazakh National Pedagogical University - Kazakhstan

Prof. Dr. Arinova Olga
Karaganda Buketov University - Kazakhstan

Prof. Dr. Hassan ZARIOUH
Mohammed I University, Oujda Morocco

Prof. Dr. Isak Froumin
Constructor University Bremen- Germany

Prof. Dr. Kargin Sergali
Karaganda Buketov University -Kazakhstan

Prof. Dr. Kehinde Clement Lawrence
Walter Sisulu University Butterworth Campus -South Africa

Prof. Manole COJOCARU
Academy of Romanian Scientists

Titu Maiorescu University, Romania

Prof. Dr. Natalia Shchukina
Tiraspol Shevchenko State University-Republic of Moldova

Prof. Dr. Roza Nurtazina
L.n. Gumilyov Eurasian National University - Kazakhstan

Prof. Dr. Sadhna Jain
University of Delhi -India

Prof. Dr. Süleyman DÖNMEZ
Akdeniz Üniversitesi-Türkiye

Prof. Dr. Süleyman GEZER
Hitit Üniversitesi-Türkiye

Prof. Dr. Yusuf ÖZKIR
Medipol Üniversitesi -Türkiye

Prof. Dr. Zariouh Hassan
Mohamed I University, Maroc

Doç. Dr. Abdullah ALPEREN
Çanakkale Üniversitesi -Türkiye

Doç. Dr. Abdrasheva Banu
Karaganda Buketov University-Kazakhstan

Doç. Dr. Adem DOĞAN
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi – Türkiye

Doç. Dr. Ahmet AKTAŞ
Siirt Üniversitesi – Türkiye

Doç. Dr. Akhmedova Feruza Medetovna
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek – Uzbekistan

Doç. Dr. C. Vijai
Vel Tech Rangarajan Dr. Sagunthala R&D Institute of Science and Technology, India

Doç. Dr. Dzhamalieva Gaziza
Karaganda Buketov University -Kazakhstan

Doç. Dr. Erdal AYDOĞMUŞ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi – Kırgızistan

Doç. Dr. Ergün AKTÜRK
Atatürk Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Hab. Elżbieta PATKOWSKA
University of Life Sciences -Poland

Doç. Dr. Hüseyin BOZ
Atatürk Üniversitesi- Türkiye

Doç. Dr. İlyas ERPAY
Siirt Üniversitesi – Türkiye

Doç. Dr. Kanat Bazarbayev
Ahmet Yesevi Üniversitesi- Kazakistan

Doç. Dr. Kendirbekova Zhanar
Karaganda Buketov University -Kazakhstan

Doç. Dr. Mambetalina Aliya Saktaganova
L.N. Gumilyov Eurasian National University - Kazakhstan

Doç. Dr. Mazhenova Rauan
Karaganda Buketov University -Kazakhstan

Doç. Dr. Mehmet İLKİM
İnönü Üniversitesi-Türkiye

Doç. Dr. Naseem AKHTER
Shaheed Benazir Bhutto Women University, Pakistan

Doç. Dr. Nurlan Baigabylov
L.n. Gumilyov Eurasian National University - Kazakhstan

Doç. Dr. Nurzyinat Toktorbekova
Osh State University – Kyrgyzstan

Doç. Dr. Ramazan AKKIR
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi - Türkiye

Doç. Dr. Seyithan CAN
Siirt Üniversitesi – Türkiye

Doç. Dr. Yavuz Selim Kafkasyalı
Kafkas Üniversitesi-Türkiye

Doç. Dr. Yusuf Ziya GÖKÇEK
Marmara Üniversitesi – Türkiye

Dr. Abid HUSSANAN
University of Education-Pakistan

Dr. Adnanı SOUFIANE
University Ibn-Tofaul, Morocco

Dr. Anitha Rajasekaran
Bharathi Women's College, India

Dr. Bülent ŞEN
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi – Türkiye

Dr. Džana Rahimić Ramić
University of Sarajevo, Sarajevo

Dr. İlker TÜRKMEN
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi – Türkiye

Dr. Kadir KÜÇÜKTOPUZLU
Siirt Üniversitesi - Türkiye

Dr. Madan Lal Regar

4. BİLSEL INTERNATIONAL WORLD SCIENTIFIC AND RESEARCH CONGRESS, 22-23 June 2024 İSTANBUL/TÜRKİYE

CONGRESS ID
CONGRESS TITLE

4. BİLSEL INTERNATIONAL WORLD SCIENCE AND RESEARCH CONGRESS

DATE and PLACE

22-23 June, 2024

İSTANBUL/TÜRKİYE

GENERAL COORDINATOR

Dr. Bahar ALTUNOK

EDITOR

Dr. İlyas ERPAY

ORGANIZING COMMITTEE

Chairman of the Organizing Committee

Dr. İlyas ERPAY

University Academician Representative

Prof. Dr. Aitkul MAKHAYEVA/Abai Kazakh National Pedagogical University

Doç. Dr. Adem DOĞAN/Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih KOÇYİĞİT/Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Semra AY/Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz Selim KAFKASYALI/Kafkas Üniversitesi

Dr. Ayten CANTAŞ BAĞDAŞ/Pamukkale Üniversitesi

Dr. Derya KARATAŞ/Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi-Türkiye

Dr. İbrahim PINARCI/Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Dr. Merdin DANIŞMAZ/Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye

Dr. Şermin KOÇYİĞİT/Dicle Üniversitesi

Members

Prof. Dr. Hassan ZARIOUH

Prof. Manole COJOCARU

Doç. Dr. Abdrasheva Banu

Doç. Dr. Mehmet Veysi BABAYİĞİT

Doç. Dr. Hüseyin BOZ

Doç. Dr. Seyithan CAN

Dr. Adnanı SOUFIANE

Dr. Anitha Rajasekaran

Dr. Džana Rahimić Ramić

Dr. Haneen Vassel

Dr. Madan Lal Regar

Dr. Oljana Hoxhaj

Dr. Sándor Földvári

Dr. Yılmaz Ulvi UZUN

Öğr. Gör. Murat ÇELİK

PARTICIPANTS COUNTRY

Albania/Algeria/Azerbaijan/Belarus/Brazil/Bulgaria/China/Germany/Hungary

India/Indonesia/Iran/Italy/Kosovo/Malaysia/Moldova/Morocco/Nigeria

Pakistan/Romania/Serbia/Slovakia/USA/Vietnam

ORGANIZATION

BİLSEL

<https://bilselkongreleri.com>

All rights of this book belong to ASTANA PUBLICATIONS. Authors are responsible both ethically and juridically

Release Date: 05 JULY 2024

Bu kitabın tüm hakları ASTANA YAYINLARI yayınevine aittir. Kitap ticari bir kar amacı gütmemektedir.

Yayın Tarihi: 05 TEMMUZ 2024

ISBN: 978-625-6501-89-8

IV. BİLSEL ULUSLARARASI
DÜNYA BİLİM VE ARAŞTIRMA
KONGRESİ
KONGRE KİTABI

22-23 HAZİRAN 2024

İSTANBUL

yayınları

<https://bilselkongreleri.com>